

13. 13. Логистика : учеб. пособие [и др.]; под ред. И. И. Полещук. Минск : БГЭУ, 2007. 431 с.
14. Логистика : учеб. пособие / под ред. Б. А. Аникина. М. : ИНФРА. М, 1997. 327 с.
15. Марданова Э. У. Необходимость социальной окраски сбытовой политики предприятий или социальная концепция сбыта. *Маркетинг в России и за рубежом*. 2003. № 6(38). С. 113-118.
16. Организация системы сбыта сельскохозяйственной продукции: учеб. пособие / под общ. ред. З. М. Ильиной [и др.]. Минск : БГЭУ, Пинский филиал, 2001. 180 с.
17. Пурлик В.М. Логистика торгово-посреднической деятельности / В. М. Пурлик. М. : Высшая школа, 1995. 202 с.
18. Сакс Дж. Рыночная экономика и Россия / Дж. Сакс ; пер. с англ. М. : Экономика, 1994. 331 с.
19. Управление в АПК / Ю. Б. Королев [и др.]; под ред. Ю. Б. Королева. М. : Колос, 2002. 376 с.
20. Управление сельскохозяйственным производством / под ред. Г. И. Будыркина. М. : Колос, 1986. 286 с.

Коваленко Н. В.,
канд. наук з держ. упр.,
доцент кафедри економічної теорії та фінансів,
Харківський регіональний інститут державного управління
НАДУ при Президентіві України

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ: ОСНОВНІ ЗАСАДИ

Поняття міграції тісно поєднане з міграційними процесами, під якими розуміють сукупність подій, соціальних взаємодій, пов'язаних з територіальним переміщенням населення, тобто низку фактів прибуття, вибуття чи переселення. Такі процеси призводять до зміни становища соціальних суб'єктів (мігрантів) у певному соціально-територіальному просторі.

Міграційні процеси як одна з характерних ознак розвитку сучасного ринкового суспільства детерміновані різними чинниками з позиції їхньої причинності та проявляються різними ефектами з позиції їхньої наслідковості [1; 2]. Незважаючи на те, що існує багато концепцій міграційної політики, кожне суспільство певним чином вибудовує власну модель регулювання міграції, у центрі якої стоять інтереси людини.

Тематика розкриття теоретико-прикладних аспектів реалізації механізму регулювання міграції є популярною серед учених-міграціологів. У системі гомологічних понять державного регулювання міграції слід розділяти зміст таких категорій:

– концепція міграційної політики – передбачає загальне бачення суспільства щодо ролі міграції для соціально-економічного розвитку;

– стратегія міграційної політики – передбачає конкретні заходи досягнення цілей оптимізації впливу міграції на процеси соціально-економічного розвитку суспільства;

– міграційна політика – передбачає систему заходів, реалізованих конкретними органами державної влади у сфері регулювання міграцій;

– державне управління міграцією – передбачає вплив на міграційні процеси без урахування умов ринку;

– державне регулювання міграції – передбачає вплив на міграційні процеси з урахуванням умов ринку;

– механізм державного регулювання міграції – передбачає способи впливу на міграційні процеси (інструменти); може бути як процес, як система, як інструменти (адміністративні, нормативно-правові, соціально-економічні, валютно-фінансові, соціокультурні, інформаційні).

Державну міграційну політику розглядають як цілеспрямовану діяльність органів державної влади щодо регулювання міграційних й інтеграційних процесів, а також пов'язаних з ними чинників з метою оптимізації міграційної активності населення з позиції національних пріоритетів, гармонізації індивідуальних та суспільних інтересів, що у тісній взаємодії з іншими видами політики покликана сприяти підвищенню якості життя населення, цілісності соціуму, відповідати потребам розвитку людини як найвищої цінності [6, с. 11–12].

Науковці пропонують різноманітні за змістом визначення міграційної політики. Так, О. Малиновська до міграційної політики зараховує систему правових, фінансових, адміністративних і організаційних заходів держави та недержавних установ щодо регулювання міграційних процесів з позицій міграційних пріоритетів, кількісного та якісного складу міграційних потоків, їх соціальної, демографічної та економічної структури [4, с. 44].

На національному рівні міграційна політика представлена сукупністю законодавчих, інституційних, інформаційно-аналітичних та інших заходів окремої держави. Міграційна політика будь-якої країни покликана моніторити процеси трудової міграції, їх сучасні тенденції і явища, оперативно реагувати на кон'юнктуру та контролювати їх з метою підпорядкування загальнонаціональним і регіональним інтересам та особистим потребам мігрантів [10, с. 8–9].

Разом з тим, міграційна політика презентується і як один із напрямів демографічної політики, сукупність способів і заходів цілеспрямованого впливу на міграційний рух населення [5, с. 143].

Можна зустріти й думку про те, що міграційна політика – це сукупність заходів, які здійснюються державою з метою регулювання міграційних процесів, створення умов для реалізації інтелектуального і трудового потенціалу мігрантів, побудови демографічного правового суспільства, забезпечення належного соціально-економічного та демографічного розвитку, дотримання принципів захисту національних інтересів, безпеки й територіальної цілісності.

Окрім зазначеного, мета міграційної політики конкретизується фахівцями відповідно до тристадійного уявлення про міграційний процес: перша стадія (вихідна) – формування міграційної рухливості; друга стадія (основна) – переселення, і третя стадія (заклучна) – приживлення.

Узагальнюючи наведені думки щодо визначення змісту й призначення міграційної політики в Україні, звернемо увагу на такі складові її елементи:

– системність та комплексність заходів держави в частині реалізації завдань міграційної політики;

– правовий та фінансовий вплив держави на міграційні процеси в Україні.

Міграційна політика має свої цілі та політичні завдання, для розв'язання яких потрібні:

по-перше, активізація іммобільної міграційної рухливості, тобто населення, яке переважно проживає в сільській місцевості й швидко зростає, щоб на цій основі істотно підвищити ступінь реалізації спроможності до переселення;

по-друге, подальше підвищення рівня приживаності новоселів у районах інтенсивного економічного освоєння, розташованих, як правило, на сході і півночі країни, де поки що не завершений процес формування постійного складу населення;

по-третє, раціоналізація напрямів і масштабів територіального переміщення населення має два аспекти: для сільської місцевості багатьох районів країни вона полягає у зменшенні міграційного відпливу населення, тобто зниженні ступеня реалізації його міграційної рухливості; а для великих і особливо столичних міст – в обмеженні міграційного напливу, досягненні раціональних співвідношень у джерелах демографічної динаміки.

Державна міграційна політика формується за такими основними принципами:

– забезпечення кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, свободи пересування, вибору місця проживання, права вільно залишати територію України, за винятком обмежень, встановлених законодавством, а також права в'їжджати в Україну громадянам України;

– забезпечення державної безпеки та національних інтересів, а також загальнодержавних підходів у проведенні міграційної політики;

– захист прав і свобод та законних інтересів громадян України, іноземців і осіб без громадянства, недопустимість створення для них безпідставних пільг чи переваг, які б ставили їх у привілейоване становище порівняно з громадянами України;

– недопущення будь-яких проявів дискримінації, забезпечення умов для реалізації мігрантами своїх прав, свобод і законних інтересів, а також виконання обов'язків, передбачених законодавством;

– запобігання масовим стихійним та нерегульованим процесам міграції населення як усередині країни, так і за її межами за допомогою створення спеціальних державних соціально-економічних та національно-культурних програм, оснований на науковому прогнозі міграційного потенціалу, напрямів

міграційних потоків з урахуванням сучасної та передбачуваної соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації;

– протидія незаконній міграції, працевлаштуванню мігрантів і торгівлі людьми;

– взаємодія та координація діяльності органів виконавчої влади і громадських організацій у сфері міграції на державному та міжнародному рівнях;

– рівноправна співпраця України з державами-партнерами з питань міграційних процесів шляхом підтримання взаємовигідної співпраці за загально визнаними принципами та нормами міжнародного права.

Початковим етапом у дослідженні державної міграційної політики є обґрунтування її мети. Відповідно до визначень, що наведені в Концепції державної міграційної політики України [9], її метою на сьогоднішній день є «забезпечення ефективного державного управління міграційними процесами, сталого демографічного та соціально-економічного розвитку країни, зміцнення національної безпеки, інтеграції до загальноєвропейського міграційного законодавства, запобігання виникненню неконтрольованих міграційних процесів та ліквідація їх наслідків, соціальний і правовий захист громадян України, які перебувають за кордоном, створення умов для безперешкодної реалізації прав, свобод, законних інтересів і виконання обов'язків мігрантами, біженцями та шукачами статусу біженця». Таким чином, на державному рівні визначено основні завдання міграційної політики. Також, в Концепції позначені стратегічні напрямки міграційної політики та завдання державних органів щодо її реалізації [там само].

Державну міграційну політику пропонуємо розглядати як цілеспрямовану діяльність органів державної влади щодо регулювання міграційних й інтеграційних процесів, а також пов'язаних з ними чинників з метою оптимізації міграційної активності населення з позицій національних пріоритетів, гармонізації індивідуальних та суспільних інтересів, що у тісній взаємодії з іншими видами політики покликана сприяти підвищенню якості життя населення, цілісності соціуму, відповідати потребам розвитку людини як найвищої цінності.

Фахівці виокремлюють у своєму аналізі, як відомо, внутрішню та зовнішню міграційну політику. Об'єктами регулювання при цьому можуть бути:

– для внутрішньої політики: внутрішня міграція населення, адаптація й інтеграція мігрантів, рееміграція й реінтеграція, чинники, що спричинюють міграцію;

– для зовнішньої політики: імміграція (добровільна, вимушена), еміграція (добровільна, вимушена), транзит [6, с. 12].

Основними напрямами внутрішньої міграційної політики є забезпечення свободи територіального пересування населення, в галузі праці – оптимізації міжрегіонального перерозподілу громадян, з урахуванням політики, яка склалася у сфері зайнятості, та стану регіональних ринків праці.

Зовнішня міграційна політика має сприяти безпеці країни, нарощуванню її економічного потенціалу та зростанню добробуту населення. Разом з тим, цей процес не є позитивним, а навпаки, завдає шкоди.

Цілі міграційної політики за внутрішнім і зовнішнім векторами:

- знизити адміністративні бар'єри для свободи пересування населення;
- стимулювати раціональне розміщення мігрантів у регіонах;
- формувати толерантне ставлення до мігрантів; сприяти їхній успішній інтеграції в українське суспільство;
- забезпечити справедливу процедуру розгляду заяв на отримання статусу внутрішньо переміщених осіб (ВПО); розробити належну інфраструктуру та умови проживання ВПО, сприяти їм у пошуку роботи та інтеграції за новим місцем проживання;
- розробити необхідні механізми та створити сприятливі умови для повернення в Україну її громадян, забезпечити їхню успішну реінтеграцію;
- створити належні умови життя і праці в рідній країні; національно-патріотичне виховання молоді;
- посилити безпеку, прикордонний контроль; удосконалити систему реадмісії, видачі віз; визначити квоти імміграції в Україну; забезпечити систему повернення мігрантів на Батьківщину; розробити справедливу систему розгляду заяв щодо надання статусу біженця, забезпечити їм належні умови проживання;
- удосконалити систему соціально-правового захисту громадян України, які працюють за кордоном; заохочувати вкладання коштів мігрантів в Україну;
- посилити прикордонний контроль; удосконалити законодавство щодо транзитного проїзду через територію України та боротьби з нелегальною міграцією; забезпечити гарантії прав учасників транзиту, створити їм належні умови [6, с. 12–13].

Завдання міграційної політики, як правило, реалізуються в чотирьох основних сферах:

(1) сприяння нормативній міграції працівників, спеціалістів, студентів, сімей тощо, тобто безпечному пересуванню з однієї країни до іншої з мінімальними труднощами і затримками й на законних підставах;

(2) регулювання міграції з метою запобігання прибуттю осіб, яким на законних підставах відмовлено у в'їзді, скорочення неурегульованих міграційних потоків, боротьба із правопорушеннями у сфері міграції;

(3) надання вимушеним мігрантам (біженцям, внутрішньо переміщеним особам, жертвам воєнних конфліктів) захисту та допомоги як в облаштуванні у місцях притулку, так і в поверненні на Батьківщину в разі нормалізації ситуації;

(4) сприяння максимальному використанню позитивного впливу міграції на розвиток в інтересах окремих мігрантів та суспільства в цілому, зокрема, інтеграції мігрантів у суспільство країни прийому, переказам зароблених за кордоном коштів, поверненню кваліфікованих мігрантів на Батьківщину, зміцненню зв'язків з діаспорами тощо [3, с. 77].

Зараховуючи міграційну політику до сфери державного управління, необхідно розглянути такі її аспекти, як діяльність державно-правових

інститутів, їх взаємодію щодо ведення державної міграційної політики, а також нормативну базу як основу проведення політики. Відокремлюється саме елемент управління, оскільки ця складова найважливіша, в остаточному підсумку вона виявляється елементом, що домінує у системі політичної влади, тобто задає мету, і є інструментарієм міграційної політики.

У цілому, міграційна політика держави тісно пов'язана, як свідчать окремі автори [7], з такими компонентами політики загалом:

– економічною політикою, у зв'язку з тим, що процеси переміщення населення нерозривно пов'язані з рухом капіталів, формуванням трудових ресурсів тієї чи іншої держави, стимулюванням припливу чи відпливу робочої сили з країн і цілих регіонів;

– соціальною політикою, у зв'язку з тим, що в більшості випадків міграційні процеси безпосередньо залежать від тих соціальних факторів, які є або привабливими, або ж відштовхуючими з погляду потенційних іммігрантів та значно впливають на соціальну й етнокультурну безпеку так званої «приймаючої країни». Так, з метою ефективної розробки та впровадження заходів щодо забезпечення соціальної безпеки в контексті міграції необхідною умовою є глибоке розуміння суспільних проблем, настроїв та побажань населення;

– демографічною політикою, оскільки міграція населення, безперечно, значно впливає на демографічну ситуацію в країні та в окремо взятих геополітичних регіонах. Так, якщо в одних випадках вона допомагає компенсувати природний спад населення, то в інших сприяє зниженню так званого «демографічного тиску». Більш того, міграційні процеси сучасності часто приводять до істотних змін у статеві-віковій структурі населення країни, що приймає мігрантів;

– геополітикою, тому що вона є дійовим інструментом перерозподілу кількості населення по території окремих країн та цілих регіонів;

– політикою національної безпеки, особливо в умовах зростаючої глобалізації і всебільшого загострення глобальних проблем розвитку сучасного суспільства.

Список джерел

1. Корженко В. В. «Алфавітизм» у ринкових трансформаціях суспільства. *Актуальні проблеми державного управління* : зб. наук. праць. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016. № 2 (50). URL : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2016-2/doc/1/01.pdf> (дата звернення: 14.02.2020).

2. Корженко В. В. Парадигмально-ціннісні орієнтири суспільного поступу та публічне управління. *Державне будівництво* : електронне видання. Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016. № 1. URL : <http://kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2016-1/doc/2/03.pdf> (дата звернення: 14.02.2020).

3. Малиновська О. А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : [монографія]. Київ : НІСД, 2018. 472 с.
4. Міграційний профіль України за 2011–2015 роки. URL : https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/MP2015.pdf (дата звернення: 14.02.2020).
5. Міграційний профіль України за 2016 рік. URL : https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/mig_prifil_2016.pdf (дата звернення: 14.02.2020).
6. Міграція в умовах трансформації регіональних ринків праці України : механізми регулювання / Наук. ред. У. Я. Садова. Львів, 2019. 263 с.
7. Палагнюк О. Зміст та функції державної міграційної політики України // *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2013. Вип. 2. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2013_2_10 (дата звернення: 14.02.2020).
8. Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001 № 2491-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2491-14> (дата звернення: 18.03.2020).
9. Про Концепцію державної міграційної політики: Указ Президента України від 30.05.2011 р. № 622/2011. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/622/2011> (дата звернення: 18.03.2020).
10. Сафонов Ю. М. Міграційна політика та міграційні процеси в Україні. *Інтелект XXI*. 2015. № 3. С. 6–13. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/int_XXI_2015_3_3 (дата звернення: 14.02.2020).

Корженко В. В.,
д-р філос. наук, професор, завідувач кафедри філософії і політології,
Болотюк В. В., Троцай А. В.,
студентки магістерської підготовки факультету
транспортних систем та технологій,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕНЕРГЕТИКИ В ДЕРЖАВІ ТА СУЧАСНОМУ ВЕЛИКОМУ МІСТІ

Важливою особливістю розвитку світового господарства в даний час, як і в 70-ті рр. ХХ ст., можна вважати вирішення питань енергобезпеки та енергоефективності, у зв'язку з чим особливі надії покладаються на виробництво енергії за допомогою відновлювальних природних джерел. Сьогодні в усіх розвинених країнах формуються і реалізуються дієві й реальні програми розвитку відновлювальних джерел енергії (ВДЕ). Проте, на думку окремих фахівців, невирішеність багатьох методологічних питань щодо впровадження та регулювання ВДЕ, відсутність належного досвіду, недостатня розвиненість законодавчої та нормативної бази, бюрократичні перепони стримують впровадження відновлювальних джерел енергії в Україні [2].